

JANERIK LARSSON:

Reagan's America

Garry Wills är en amerikansk populärhistoriker som specialiserat sig på att skriva om amerikanska presidenter. Hans böcker om George Washington, Thomas Jefferson, James Madison, John Kennedy och Richard Nixon har rönt stor uppmärksamhet och Wills har numera en specialprofessur på Northwestern University.

Garry Wills: *Reagan's America –
Innovents at Home*. Doubleday 1987

Jag har tidigare endast läst hans bok om Nixon, "Nixon Agonistes", som jag fann mycket fängslande. Wills metod består i huvudsak av två grepp: dels en mycket grundlig granskning av verkligheten, i synnerhet vardagsaspekter, dels en koppling mellan den verklighetsbeskrivningen och en analys som görs från så hög abstraktionsnivå att läsaren nästan får en känsla av svindel. Metoden ger ett intryck av trovärdighet.

Men Wills var, enligt min åsikt, trovärdigare i sin analys av Nixon än i den nya boken om Ronald Reagan. Detta kan bero på att jag, när jag läste "Nixon Agonistes", var mindre kunnig och därför mindre kritisk.

Wills huvudgrepp i den nya boken är att mycket grundligt redovisa sin uppfattning av nära nog varje rad i Ronald Reagans självbiografi "Where's the Rest of Me?" (medförfattare/spökskrivare Richard G Hubler, 1965). Resultatet är förvisso läsvärt. Wills tillhör inte de ytliga Reagankritikerna, vad han levererar är en spännande och stundtals mycket pregnant kritik. Men ofta tycks mig den kritiska analysen nära nog meningslös.

Ett tema som går genom boken är att

Reagans kritik av statsmakten/offentliga sektorn är en paradox eftersom statsmakten/offentliga sektorn betytt så mycket både för Reagan, hans familj och den del av USA där han växte upp (mellanvästern) och där han verkade huvuddelen av sitt vuxna liv (Kalifornien).

Om man läser Wills med svenska eller europeiska ögon så framstår denna kritik som närmast poänglös. Den tunna fernissa av statsmakt som på 1800-talet beledsagade USAs expansion västerut ter sig knappast som ett särskilt tungt argument mot Reagans liberalkonservativa kritik av statsmakten i 1980-talets USA.

Lika poänglös är en hel del av Wills kritik mot Reagans självbiografi för att den slätar över och förenklar. Om man har läst ett antal ledande amerikanska politikernas politiska självbiografier så vet man att detta hör till denna genre. Avsikten är att på ett lättbegripligt sätt framställa presidentkandidaten som en intressant och sympatisk person. En sådan politisk självbiografi förfogar t ex vanligen inte som Wills över 470 boksidor i stort bokformat!

Wills bok utkom i början av 1987 just när Reagans politiska plattform tycktes vackla betänkligt. Wills skrev då i veckotidningen TIME (9 mars) en längre essä med en sammanfattning av bokens tema. Reagan var, skrev Wills, en symbol för Amerika, en ängel som förkroppsligade våra bästa sidor, som förvandlade våra sämre, aggressiva sidor till en leende styrkeposition, en folklig överbefälhavare för ett världsomspännande imperium. Denna symbolfigur befann sig ovan vanlig politisk debatt. Han förenade sig med de amerikanska väljarmassorna i en gemensam oskuldsfullhet som ignorerar stor-

maktens ansvar och statsmaktens ansvar i USA. Denna institutionaliserade oskuldssfullhet innebär en institutionaliserad oansvarighet, en vägran att relatera till verkligheten sådan den ser ut. Reagans rådgivare har av Reagans politiska föreställningsvärld tvingats agera i ett tomrum; verkligheten kan inte beskrivas eftersom den förnekas.

Den kritik Wills har av "den amerikanska oskulden" är ofta välformulerad och förvisso inte sällan träffande. Men när Wills söker ge sken av att denna amerikanska oskuld är ett fenomen som i särskilt hög grad kan relateras till Ronald Reagan så har han fel. Den amerikanska populism som Reagan är en företrädare för har sett ut på ungefär samma sätt sedan republikens grundande!

Det är därför som jag gång på gång under läsningen av denna allvarliga och inträngande bok slogs av att Wills tycks gå vilse i sin analys på ett närmast förödande sätt: han missar själva poängen gång på gång. Men också Wills anknyter därmed till en amerikansk tradition; det är lika amerikanskt som äppelpaj att skriva mycket högrävande böcker som attackerar politiker för just de försyndelser som Wills finner Reagan skyldig till. Det finns en omfattande och läsvärd litteratur i ämnet och en av de insikter som Wills delar med sina amerikanska läsare är vetskapen om att en dylik analys ska tas med en rejäl nypa salt.

Men med dessa reservationer kan boken förvisso rekommenderas till läsning. Wills utökar givetvis läsarens kunskaper om Ronald Reagans karriär. Hans sammanfattande beskrivningar av Reagan är ofta mycket träffande och i kapitel 34 gör han en sammanfattning av sin analys av

skälen till Reagans enorma framgång som politiker. Den analysen borde alla de svenska ledarskribenter läsa som under hela 80-talet sökt teckna bilden av den okunniga, obegåvade f d filmstjärnan.

I sitt slutkapitel tar Wills upp de motsättningar som finns mellan kapitalism och konservatism. I USA kallas ju anhängarna av kapitalistisk marknadsekonomi för konservativa; i Europa kallas de liberaler och jag ger gärna Wills rätt i att den amerikanska terminologin är helt orimlig. (Än mera orimligt är att amerikanska socialister kallas "liberals".) Marknadsekonomi är inte konservativ och den amerikanska kombinationen av marknadsekonomi och hoppfull optimism är svårförenad med den konservativa religiösa föreställningen om arvsynen. Detta hävdar Wills och han tycks mig ha rätt. Religionen i Amerika, som är ett så viktigt och levande inslag i samhället, är därför ofta mycket ljus och hoppfull. USA saknar arvsyndens förflutna, skriver Wills, och amerikanerna vägrar genomskåda den myt Reagan förkroppsligar därför att de själva i så hög grad delar den. Reagans politiska budskap beskriver, menar Wills, ett mytologiskt förflutet och en mytologisk framtid – men amerikanerna föredrar denna framför den verklighet man annars skulle tvingas se i ögonen. Reagan är, skriver Wills i en mening som väl sammanfattar hans budskap, "the ideal past, the successfull present, the hopeful future all in one" (det idealiska förflutna, den framgångsrika nutiden och den hoppfulla framtiden förenad).

Denna välbekanta amerikanska självkritik är förvisso inte ogrundad, men det unika med Reagan är förmodligen att han

Reagan's America

mer än någon annan president sedan John F Kennedy framstått som den karismatiske ledare som gör budskapet och myten trovärdig.

USA pendlar ofta mellan svart och vitt. I utrikespolitiken svänger nationen oftast mellan isolationism och aktivism. Henry Kissinger har utförligt och elegant beskrivit omöjligheten av att driva en långsiktig amerikansk utrikespolitik när allmänhet och politiker inte förmår hålla fast vid ett långsiktigt perspektiv.

I inrikespolitiken pendlar man mellan

laissez-faire och aktivism. Svårigheterna att på ett framgångsrikt sätt förvandla aktivistisk lagstiftning till en verklighetsförbättrande, långsiktigt framgångsrik verksamhet gör att laissez-faire ligger mycket närmare till hands i USA än i Europa. På vår sida om Atlanten är statsmakten mycket mera självklar än den är för någon amerikan.

Det finns en rik litteratur om det amerikanska kynnets växlingar och Wills' bok är ytterligare ett bidrag till denna.